

7-1211

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü

30 ARALIK 2011

ÇOK İVEDİ

Sayı : B.22.0.SSK.0.04.00.00-610.00/
Konu : Mersin Milletvekili Sn.Ali Rıza ÖZTÜRK'ün Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE

İlgi: Başbakanlık'ın 16.12.2011 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/610-2-242/4118 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Mersin Milletvekili Sayın Ali Rıza ÖZTÜRK'ün, Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği soru önergesine Sayın Başbakanımız Sayın Bakanımız Cevdet YILMAZ koordinatörlüğünde cevap verilmesini tensip etmişlerdir.

Söz konusu soru önergesine ilişkin cevaplar Ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

EK :
Soru Önergesine İlişkin Cevaplar

DAĞITIM :
- Türkiye Büyük Millet Meclisine
- Başbakanlığa

Adres: Necatibey Cad. No:108-06100 Yücetepe-ANKARA

Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97

Faks: +90 (312) 294 69 77

Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

e-Posta : sdemir@dpt.gov.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://dpteb.dpt.gov.tr/Sorgu> adresinden 5093-OU6I-8VL9 kodu ile yapılabilir.

Soru Önergesine İlişkin Cevaplar

Soru 1: Birleşmiş Milletler İnsan Gelişimi Endeksinin 2011 yılı raporundaki veriler; ülkeleri kişi başına gelir, eğitim ve sağlık ölçüleri esas alındığına göre bu rapora göre Türkiye, kişi başına gelir, eğitim ve sağlık yönünden 92. sırada olması nasıl değerlendirilmektedir?

Cevap 1: Türkiye'nin İnsani Gelişim Endeks (İGE) Değeri yıllar itibarıyla artmaktadır (Tablo 1). 2011 yılı İnsani Gelişim Raporunda geçmişe dönük yeni yöntemle hesaplanan İGE değerlerine göre Türkiye'nin 1980 yılında İGE değeri 0,463 iken, 2011 yılında bu değer 0,699'a yükselmiştir. Ülke sayılarının aynı olduğu 2010 ve 2011 yılları karşılaştırıldığında ise Türkiye'nin 2011 yılındaki sıralamasının 2010 yılına göre 3 basamak iyileştiği görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye için İnsani Gelişim Endeksinin Gelişimi ve Sıralaması

İGE	1980	1990	2000	2005	2009	2010	2011
Türkiye Puanı	0.463	0.558	0.634	0.671	0.690	0.696	0.699
Türkiye Sıralaması	65	73	80	87	88	95	92
Ülke sayısı	106	123	153	174	174	187	187

Kaynak: 2011 İnsani Gelişim Raporu

Not: 2009 yılından 2010 yılına eklenen 13 ülkenin 8 tanesi Türkiye'nin üzerinde İGE değerine sahiptir. 2009 yılında Türkiye'den bir sıra üstte olan Cezayir 2010 yılında bir sıra gerilemiştir. Dolayısıyla Türkiye 88. Sırada iken 8 yeni ülkenin daha üst sıraya yerleşmesi ve 2009 yılında üst sırada yer alan bir ülkenin alt sıraya gerilmesi Türkiye'yi 2010 yılında 95. Sıraya yerleştirmiştir.

Türkiye'nin İGE sıralamasını etkileyen bir takım faktörler bulunmaktadır. Bunlardan ilki hesaplamada kullanılan yöntemin etkileridir. İGE hesaplamasında; gelir, eğitim ve sağlık bileşenleri yer almaktadır. Gelir bileşeni endekse katılırken logaritma fonksiyonunun kullanılıyor olması nedeniyle, her ne kadar gelir bileşenine göre sıralamada Türkiye İGE sıralamasına göre daha üst sıralarda yer alsada, gelir bileşeninin İGE'ye katkısının giderek azalan bir seyir izlemesine neden olmaktadır. Bilindiği gibi logaritma fonksiyonu azalarak artan bir fonksiyondur. Ayrıca 2010 yılında İGE hesaplama yönteminde geometrik ortalama kullanılmaya başlanması da, Türkiye'nin İGE değerine olumsuz etkide bulunmuştur. Çünkü daha önce kullanılan aritmetik ortalama da göstergelerin birbirlerinin yerini tutma olasılığı geometrik ortalama göre daha fazladır. Türkiye için de eğitim göstergelerinin düşük oluşu, önceki hesaplama yönteminde gelir veya sağlık endeksi ile daha fazla dengelenebilirken, yeni hesaplamada eğitim göstergelerinin düşüklüğünün İGE'ye daha fazla yansımaya neden olmuştur.

Türkiye'nin İGE sıralamasını etkileyen bir diğer faktör de kullanılan değişkenlerdir. İGE hesaplamasında kullanılan değişkenler büyük ölçüde stok değişkenlerdir. Diğer bir deyişle söz konusu değişkenlerin büyüklükleri geçmişten günümüze kadar gelen bir gelişim sürecinde belirlenmektedir. Dolayısıyla, İGE'nin değişiminde de, değişkenlerde son zamanlarda yaşanan gelişimden çok, o değişkenin mevcut büyüklüğü de dikkate alındığından, değişkenlerin bugüne kadarki gelişimi önem taşımaktadır. Özellikle 2010 yılında yeni kullanılmaya başlanan 25 yaş ve üstü ortalama okullaşma yılı değişkeni geçmişteki gelişimi daha önemli olan bir değişkendir. Türkiye, eğitim göstergelerinde son yıllarda önemli

iyileşmeler sağlasa bile 25 yaş ve üstü ortalama okullaşma yılının birkaç yıllık gelişmelerle çok fazla değiştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, böyle bir değişkenin kullanılıyor olması, bu göstergeler bakımından gelişme kaydeden ancak bu göstergelerin mevcut büyüklükleri görece geride olan pek çok ülke gibi Türkiye'nin de İGE sıralamasını olumsuz etkilemiştir. İGE hesaplamasında kullanılan verilerin güncel olmadığı durumlarda mevcuttur. 2011 yılı İGE hesaplamasında kullanılan beklenen okullaşma yılı verisi Türkiye için 11,8 yıl alınırken, bu veri UNESCO tarafından güncellenmiş ve 2009 yılı için 12,9 yıl olarak yayımlanmıştır. Eğer 2011 yılında beklenen okullaşma yılı UNESCO tahmini olan 12,9 olarak alınmış olsaydı Türkiye 92 yerine 88. sırada olacaktı.

Türkiye'nin İGE sıralamasını etkileyen bir diğer faktör de diğer ülkelerin performanslarıdır. İGE sıralamasına dahil olan ülkelerin İGE değerlerindeki değişimler de Türkiye'nin sıralamasını etkileyebilmektedir. Türkiye'nin yıllar itibarıyla İGE değeri artmakla birlikte sıralamasında paralel bir azalışın olmaması diğer ülkelerin daha iyi performans göstermelerinden kaynaklanmaktadır. 2010 yılında endekste eğitim için kullanılmaya başlanan yeni değişkenler; okur-yazarlık ve okullaşma oranı oldukça yüksek olup, diğer göstergelerindeki düşüklük nedeniyle alt sıralarda yer alan ülkelerin üst sıralara çıkmasına neden olmuştur. Okur-yazarlık ve okullaşma oranı oldukça yüksek olduğu için bu değişkenlerde çok fazla değişim yapamayan bazı ülkeler yeni göstergelerin ayırt edici özelliği sayesinde yalnızca yeni değişkenlerin kullanılması ile üst sıralara yükselmişlerdir.

Soru 2: Bugüne kadar gerek siz gerekse hükümet ve parti yetkilileri, kişi başına düşen milli geliri çok artırdığınızı, sağlık ve eğitim alanında reform yaptığınızı söylediniz. Birleşmiş Milletler Raporu ise; Kişi başına düşen milli gelir, eğitim ve sağlık alanında 92.sırada olduğumuzu söylüyor. Bu durumda sizin söyledikleriniz mi doğru? Yoksa Birleşmiş Milletler Raporunda yazılanlar mı doğru? Raporda anlatılanlarla, bugüne kadar sizin halka söyledikleriniz yüz seksen derece zıt olduğu dikkate alınırsa; kişi başına düşen milli gelir, eğitim ve sağlık konusunda bugüne kadar sizin halka söylediklerinize mi inanalım? Yoksa Birleşmiş Milletler' in yukarıdaki raporunda yazılanlara mı inanalım?

Cevap 2: Tablo 2'de de görüldüğü üzere Türkiye için İGE hesaplamasında kullanılan tüm verilerde önemli iyileşmeler olmuştur.

Tablo 2. Türkiye için İGE Hesaplamasında Kullanılan Verilerin Yıllar itibarıyla Gelişimi

	Doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Beklenen okullaşma yılı	Ortalama okullaşma yılı	Kişi başına GSMG (SGP US\$)	IGE
1980	56,5	7,0	2,9	5.595	0.463
1990	63,1	8,4	4,5	7.683	0.558
2000	69,5	10,3	5,5	9.260	0.634
2005	72,1	11,2	6,1	10.840	0.671
2009	73,5	11,8	6,4	11.068	0.690
2010	73,7	11,8	6,5	11.841	0.696
2011	74,0	11,8	6,5	12.246	0.699

Kaynak: 2011 İnsani Gelişme Raporu

Yukarıdaki sorunun cevabında da belirtildiği üzere gelir bileşeni endekse katılırken logaritma fonksiyonunun kullanılıyor olması nedeniyle, her ne kadar gelir bileşenine göre sıralamada Türkiye İGE sıralamasına göre daha üst sıralarda yer alsada, gelir bileşeninin İGE'ye

katkısının giderek azalan bir seyir izlemesine neden olmaktadır. Dolayısıyla kişi başına düşen gelirimiz artsa da, bu artışın İGE'ye katkısı yıllar itibarıyla azalmaktadır. Aynı şekilde özellikle eğitim göstergelerinden biri olan 25 yaş ve üstü ortalama okullaşma yılı stok bir değişkendir. Söz konusu değişken geçmişteki gelişimi daha önemli olan bir değişkendir. Türkiye, eğitim göstergelerinde son yıllarda önemli iyileşmeler sağlasa bile 25 yaş ve üstü ortalama okullaşma yılının birkaç yıllık gelişmelerle çok fazla değiştirilmesi mümkün değildir. Tablo 2'de yer alan ve 2011 İGE hesaplamasında kullanılan beklenen okullaşma yılı verisi de UNESCO tarafından 2009 yılı için 12,9 olarak revize edilmiştir.

Soru 3: Yukarıdaki tablonun nedenleri nedir? Bu tablonun sorumlusu ya da sorumluları kimlerdir? Bu tablonun sorumluları arasında 10 yıldır iktidarda olan AKP'nin olduğu düşünülmekte midir?

Cevap 3: İnsani Gelişme Endeksinde ülkemizin puanı ve sıralaması ile ilgili analizlere önceki 2 soruda yer verilmiştir.

Soru 4: Toplam Milli Gelirde dünyanın 16.ülkesi olan Türkiye'de kişilerin refah düzeyinde çok gerilerde olması, yani zengin bir ülkenin, fakir ve eğitimi yetersiz çocukları olmamız arasında çelişki yok mudur? Bunun temel nedenleri nelerdir?

Cevap 4: Yukarıda da değinildiği gibi gelir bileşeni endekse katılırken logaritma fonksiyonunun kullanılıyor olması nedeniyle, her ne kadar gelir bileşenine göre sıralamada Türkiye İGE sıralamasına göre daha üst sıralarda yer alsada, gelir bileşeninin İGE'ye katkısının giderek azalan bir seyir izlemesine neden olmaktadır. Dolayısıyla kişi başına düşen gelirimiz artsa da, bu artışın İGE'ye katkısı yıllar itibarıyla azalmaktadır. Eğitim göstergeleri bakımından gelir göstergelerine göre daha geride olmamıza rağmen İGE hesaplamasında kullanılan eğitim değişkenlerinden özellikle ortalama okullaşma yılı değişkeni son yıllardaki gelişmelerden çok geçmişteki durumu gösteren bir veridir. Son yıllarda eğitimle ilgili yapılan çalışmalar sonucunda beklenen okullaşma yılı verisi 2000 yılında 10,3 yıl iken 2009 yılında 12,9'a yükselmiştir. Nitekim ortaöğretimdeki okullaşma oranı 2010-2011 döneminde yüzde 93,3'e yükselmiştir. 15 ve üzeri yaş grubunda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı da yüzde 7,3'e düşürülmüştür.

Soru 5: Birleşmiş Milletler raporundaki kötü tablonun düzeltilmesi için ne yapılması düşünülmektedir? Ne yapmayı planlıyorsunuz?

Cevap 5: 2010 yılında alt endekslerin İGE'ye dönüştürülmesinde aritmetik ortalama yerine geometrik ortalama kullanılmaya başlanması ile İGE değeri, düşük olan endeks bileşenlerinden daha fazla etkilenmeye başlamıştır. Diğer bir deyişle, endeksteki bileşenlerin birbirlerinin yerini tutma olasılıkları zayıflamıştır. Bu nedenle İGE değerini artırabilmek için görece daha geride olduğumuz bileşenlerin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda eğitimde okur-yazarlık ve okullaşma oranlarının artırılması yönündeki çalışmalara devam edilecektir. Sağlıkta da aynı şekilde doğumda beklenen yaşam süresinin artırılması adına bebek ölüm oranlarının azaltılması yönünde başlatılmış olan çalışmalar sürdürülecektir. İstikrarlı büyüme oranlarının devamı ile de kişi başına Gayri Safi Milli Gelir artırılabilecektir.

Soru 6: Türkiye'de gerçekleri yazan basına sansür uygulandığı gözetildiğinde Türkiye'deki gerçekleri açığa çıkaran Birleşmiş Milletlere de sansür uygulanması düşünülmekte midir?

Cevap 6: Kalkınma yalnızca ekonomik değil sosyal boyutu da olan bir kavramdır. Bu nedenle kalkınmayı ekonomik büyüklüklerin yanı sıra sosyal göstergelerle de ölçmek gerektiği hususu ortadadır. Bu doğrultuda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından ilk defa 1990 yılında yayımlanan İnsani Gelişme Raporlarında gelirin yanı sıra insani gelişmeyi ölçmeyi amaçlayan gelir dışı göstergelerin de esas alındığı bir takım endeksler yayımlamaya başlamıştır. İGE İnsani Gelişme Raporlarında insani gelişmeyi ölçmeyi amaçlayan endekslerden biri olup, insani gelişmenin, uzun ve sağlıklı bir yaşam, eğitim ve insanca bir yaşam için gerekli gelir olarak belirlenen üç boyutuna ilişkin bileşik bir ölçüt ortaya koyar. Ülkeler arası karşılaştırmaya da imkân veren söz konusu endekste ki değerimiz ve sıralamamızın ne olduğu gerek uygulanmakta olan gerekse uygulanmış olan politikaların değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.